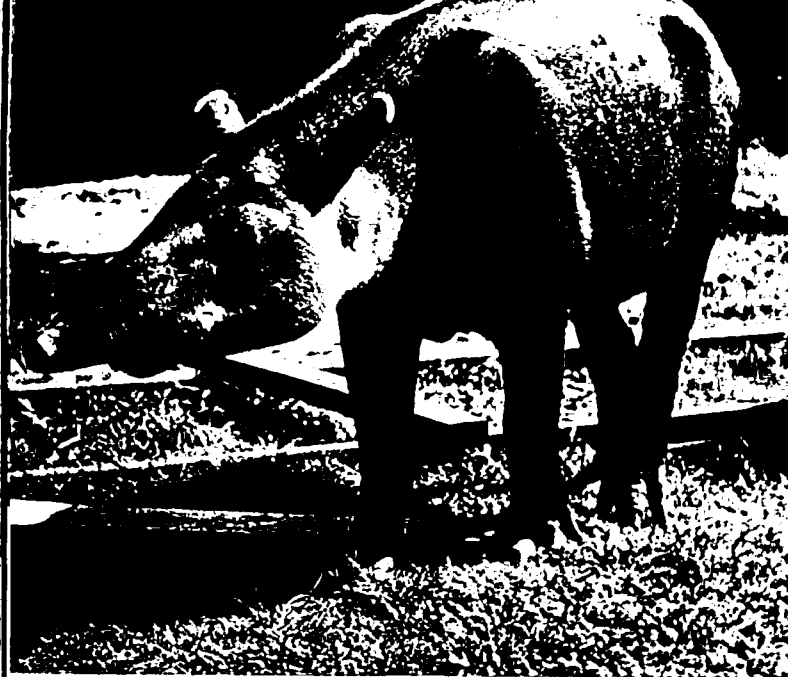

BERGTAPIR (*Tapirus roulini* = *pinchacus*)

steile berghellingen is zo goed gekozen, dat de mens er gaarne gebruik van maakt, hetzij als voetpad, hetzij om er zijn wegen langs te maken.

ZUIDAMERIKAANSE TAPIR (*Tapirus terrestris*) – Gekl. afb. 141

Deze kleine soort, hij is nauwelijks 1 meter hoog, is gekenmerkt door de stijve, overeind staande nekmanen. In het grote gebied waar hij thuis is – geheel Zuid-Amerika tot Paraguay en Noord-Argentinië – leeft slechts één soort. De meest algemene vorm is éénkleurig donkerbruin en spaarszaam behaard. In de bovenloop van de Amazone en de Llanos, de hooggrassteppen van Zuid-Columbia leeft een vaalgele tot reebruine vorm, die als een ondersoort wordt beschouwd. De Zuidamerikaanse tapirs leven in het oerwoud, op de met kreupelhout begroeide verlaten plantages en aan de rand van de savannen, bij voorkeur in de buurt van water. Deze soort leeft echter ook in de bergwouden. Op de hellingen legt hij zijn serpentinevormige wissels aan, even goed als zijn neef uit Midden-Amerika. Zijn ergste vijanden zijn de jagoeer, de poema en de mens.

Ondanks de vervolging is deze tapir in vele gebieden (ook in Suriname) nog vrij algemeen. SANDERSON telde in Guyana in een uitgedroogd moerasgebied meer dan 60 dezer dieren. Jonge tapirs groeien bij goede verzorging tot aardige pleegkinderen op; volwassen mannetjes worden echter op den duur agressief.

BERGTAPIR (*Tapirus roulini* = *pinchacus*)

In bepaalde bosgebieden van de hoge Andes van Midden-Columbia tot Noord-Peru, leeft de bergtapir, een kleine soort, die slanker is en langere poten heeft dan zijn familieleden: het lichaam is langer en de slurfsnuit eveneens. De zwartachtige haarvacht is dichter en zachter en elk haar is afzonderlijk gedraaid, zodat de oude dieren een vacht

hebben, die er uit ziet als die van een Breitschwanzschaa. De bergtapir heeft geen kam van borstelharen op zijn ne en zijn staart is langer dan bij de andere soorten. De lichtgrijze wangen, de witte lippen en de wit gerande oren zijn ook typische kenmerken. De bergtapir komt in de bergwouden tot op een verbazingwekkende hoogte voor: men heeft hem zelfs wel op een hoogte van 4500 m aangetroffen daar waar de temperatuur dus vaak tot 4° of 5° C onder nul daalt.

NEUSHOORNS (*Rhinocerotidae*)

Terwijl de tapirs, de „antieke“ diervormen, aan de achterpoten drie hoefdragende tenen bezitten en voor vier, heeft de neushoorn aan alle poten drie hoeven. Ook voor de neushoorn geldt dat de nu nog levende vormen de laatstehinneringen zijn aan voorbijgloorie, want het ziet er naar uit dat ook de dagen van de neushoorns zijn geteld. Zowel de Aziatische als de Afrikaanse neushoorns zijn verouderde diervormen, die gedoemd zijn uit te sterven.

Het zware lichaam van het reusachtige dier wordt niet zozeer door de hoeven dan wel door elastische zolen – gevormd door de verenigde teenballen – gedragen.

Op de neus staan één of twee horens. Deze horens is – in afwijking van die der holhoornigen – een steeds door groeiend orgaan, dat men zich ontstaan kan denken uit een groot aantal met elkaar vergroeide haren. De neushoorn houdt door schuren deze horens puntig en scherp. Zo nu en dan wordt de horens afgeworpen en dan komt er een nieuwe voor in de plaats.

De neushoorns rukken hun voedsel voornamelijk met de bovenlip af; de snijtanden en hoektanden zijn weinig ontwikkeld. Aan de vorm van de bovenlip kan men zien of de neushoorn loof of gras eet. Alleen de „witte“ Afrikaanse neushoorn voedt zich met gras en heeft in verband daarmee een opvallend brede bek, terwijl de andere, loofetende soorten een puntig verlengde bovenlip bezitten om bladeren en twijgen mee vast te kunnen pakken en af te rukken.

Neushoorns leven alleen of in paren; zij zijn zeer gehecht aan hun woongebied, dat zij met urine en mest afbakenen, zoals ook onze honden dat plegen te doen. Gewoonlijk beticht men de neushoorn van ongetrouwbaarheid en boosaardigheid. Dat is echter niet billijk. Zij kunnen het niet helpen, dat men van het maskerachtige gezicht van een neushoorn niet kan aflezen wat er in hem omgaat en het is begrijpelijk, dat het slechte gezichtsvermogen van deze reuzen, die met hun kleine, ver uiteen staande ogen van dichtbij geen goed beeld voor ogen krijgen, hen schrikachtig maakt. Als zij gevaar vermoeden, bewegen ze de kop, met de scherp ruikende neus en de alle geritsel of gekraak opvangende oren, onderzoekend heen en weer en stormen er blindelings op los. Zij kunnen zich dat permitteren, want tegen een aanvallende woesteling als de zwaargebouwde neushoorn, die dwars door het onderhout of – op de steppe – door de scherpgestekelde „pori“ (doornstruikwildernis) komt aanvallen, kan geen enkel dier op.

De wijfjes krijgen na een draagtijd van 18 maanden één jong, dat in staat is de moeder direct na de geboorte te volgen. De zoogtijd is zeer lang, namelijk ongeveer twee jaar!

In het Tertiair leefden er neushoorns in Midden-Europa en

Ivan T. SANDERSON,

De wereld der dieren: Zoogdieren.

Den Haag, W. Geach 1958 – Seidm 1963

in de IJstijd maakte de prehistorische mens jacht op de wolharige neushoorn (*Coelodonta antiquitatis*). Prachtige afbeeldingen van deze soort heeft men gevonden in de woon-grotten van de prehistorische jagers. In het Natuurhistorisch Museum te Enschede bevindt zich als bijzondere attractie een, in ons land opgegraven, tamelijk volledig skelet, waartegen aan een zijde een reconstructie van het dier is aan-gebracht.

INDISCHE OF PANTSERNEUSHOORN (*Rhinoceros*)

Gekl. afb. 142

ALBRECHT DÜRER vereeuwigde deze soort in 1515 in een van zijn meesterlijke houtsneden. De pantserneushoorn (*Rh. unicornis*) wordt tot manshoog en drie en een halve meter lang; zijn hoorn kan wel 60 cm lang worden. Het dier dankt zijn naam aan de diepe huidplooien bij hals, heupen en poten, die de huid (met zijn ornamentieke, op klinknagels gelijkende bulten) als het ware in schilden verdelen en de indruk wekken, dat het dier door een pantser is omhuld. In Londen, Amsterdam, Schönbrunn en Vincennes, is deze verbazingwekkende reus, die er als een „voorwereldlijk monster” uitziet, te zien geweest. De dierentuinen te Bazel en Whipsnade bezitten nog elk een fokpaar van deze hoogst zeldzame dieren, waarvan er nu nog een paar honderd in de bergwouden van Assam, Bhoetan en Nepal leven. Deze neushoornsoort werd sterk vervolgd, omdat de Chinezen voor de horens, die golden en gelden als een wondergenees-middel, veel geld betaalden.

De Javaanse neushoorn (*Rh. sondaicus*), die eveneens één hoorn op de neus draagt (± 25 cm lang) is een verkleinde uitgave van de pantserneushoorn. Zijn verbreidingsgebied strekte zich vroeger ook uit over Achter-Indië en Birma tot Malakka en Sumatra, waar o.a. HAZEWINDEL hem nog in de bossen van Palembang als grote zeldzaamheid heeft aan-getroffen. In het uiterste westen van Java, in het natuur-reservaat Oedjong Koelon, wordt hij (evenals de banteng) nog beschermd. De huidplaten liggen bij deze soort als delen van een mozaïek naast elkaar; de op klinknagels lijkende huidbulten van de Indische soort ontbreken. De bobbelige oppervlakte van de huidplaten geeft, vooral op de poten, de indruk van schubben. Het dier wordt daarom badak bersisik genoemd (sisik = schub). Voor deze soort is het driehoekige nekschild karakteristiek.

Op Sumatra leefden vermoedelijk tot aan het einde van de vorige eeuw, behalve de tweehoornige neushoorn, nog heel wat exemplaren van deze soort in de grasjungles, moeras-bossen en de lage landen bij de riviermondingen. Op enige tientallen exemplaren na is hij er thans uitgeroeid.

SUMATRAANSE NEUSHOORN (*Dicerorhinus*)

Deze tweehoornige soort bevolkte eens met twee vormen – de ruwoorneushoorn (*D. sumatrensis lasiotis*) en de echte Sumatraanse neushoorn (*D. s. sumatrensis*) – Zuidoost-Azië van Bengalen tot Borneo. Hij is kleiner dan de andere soorten, tot 1,3 m hoog. De huidplooien zijn weinig ont-wikkeld; de kleur is opvallend donkerbruin tot zwart. De ruwoorneushoorn – vroeger verspreid over Oost-Bengalen, Assam en Noord-Birma – is volledig uitgeroeid. Hij was wat groter dan de Sumatraanse neushoorn en had ook een dichter haarbosje op de oren. De Sumatraanse neushoorn,

de badak kërbo van de Maleiers, leefde vroeger op Borneo, Sumatra en het vasteland van Azië van Zuid-Birma over Thailand tot Malakka. Op het vasteland komt hij vrijwel niet meer voor (misschien nog enkele tientallen) en op de eilanden is het ook vrijwel met hem gebeurd ten gevolge van aanhoudende en meedogenloze vervolging, te wijten aan Chinees bijgeloof, winstbejag en absoluut gebrek aan begrip en liefde voor de dierenwereld. Deze neushoorns leven vooral in de bergbossen.

WITTE NEUSHOORN (*Ceratotherium*) – Gekl. afb. 143.

De zogenaamde „witte rhenoster” (*C. simum*) kan enorme afmetingen hebben. Lichaamshoogte 2 meter, lengte 4 meter, voorste hoorn tot 1,5 meter! (bij wijfjes soms langer en ook dunner dan bij mannetjes), gewicht 2000 kg. De Zoo te Antwerpen verheugt zich in het bezit van een paartje van dit geweldige, „voorhistorisch” aandoende, reuzendier, na de olifant het grootste landzoogdier! Een dravende witte neushoorn levert een boeiend, fantastisch en indrukwekkend schouwspel. Het kolossale dier beweegt zich dan buiten-gewoon soepel en veerkrachtig en met grote snelheid (wel 40 km per uur) voort. De naam „witte” neushoorn is mis-leidend, want de dieren zijn helemaal niet wit, maar lei-grauw. Misschien waren de dieren waarmee de Boeren voor het eerst kennismakten met licht gekleurd stof bedekt. Het is ook geenszins onmogelijk, dat de Boeren niet het woord „wit” (white) hebben gebruikt, maar „wijd”, in verband met de vorm van de bovenlip.

De bovenlip is opvallend breed en geschikt om gras mee af te rukken, wat „grazende” paarden met de snijtanden doen, koeien daarentegen met de lange en krachtige tong. Snij-tanden ontbreken. Bij deze neushoorn hangt de machtige kop gewoonlijk omlaag en heeft de bul een schouderbult. De witte neushoorn is pas in 1817 ontdekt. Een eeuw later was dit merkwaardige dier in Midden- en Zuid-Afrika bijna uitgeroeid. Dank zij strenge beschermingsmaatregelen leven er nu nog wel een 3000 breedlipneushoorns in Centraal-Soedan, in het oostelijk deel van het Oebangi- en Schari-gebied en in het Ladoe-gebied, het meest noordelijk deel van Belgisch Kongo. Verder leven er nog een paar honderd exemplaren in de twee nationale parken van Zoeloeland en nog een aantal in Rhodesia en Zuid-Angola.

PUNTCLIP- OF ZWARTE NEUSHOORN (*Diceros*) – Gekl. afb. 144

Dit is dan ten slotte de enige soort die tenminste nog niet op uitsterven staat. Deze „zwarte” twee-hoornige neushoorn (*D. bicornis*) wordt ongeveer zo groot als een pantserneushoorn. De onbehaarde huid is niet zwart, maar donkergrijz: huidplooien ontbreken. De puntlip, de „zwarte rhenoster” van de Boeren, leeft in de open, met doornige struiken be-dekte landschappen van Centraal- en Oost-Afrika van de Niger tot Ethiopië en Somaliland en Zuid-Afrika. Hij mijdt oerwoud en jungle. Met de puntige en krachtige bovenlip grijpt hij de bebladerde twijgen, waarmee hij zich voedt. De voorste horens, die tot 80 cm lang kan worden, is iets achter-over gebogen. In de dierentuinen zien we nooit zulke mooie lange horens, omdat de dieren voortdurend ermee tegen muren en hekwerk schuren. Een „verkeerde” gewoonte-vorming, die al of niet op een te veel aan mogelijkheid tot „schuren uit verveling” kan berusten.